

Pregled i klasifikacija nacionalnih propisa iz oblasti zaštite od požara

Propisi iz zaštite od požara postojali su i u srednjovekovnoj srpskoj državi, i bili su najverovatnije preuzeti iz vizantijskog prava. Od oko 200 članova Dušanovog zakona (pošto original nije sačuvan, broj članova zavisi od verzije prepisa) dva su posvećena zaštiti od požara. U modernoj srpskoj državi uvođenje požarnih propisa počinje sa Naredbom kneza Miloša od 25. februara 1834. godine o iseljavanju beogradskih prodavnica baruta van tadašnjeg gradskog jezgra, u okolinu Batal – džamije (danas početak Tašmajdanskog parka). Povod je bio požar u jednoj prodavnici u Savamali u kojoj je u trenutku izbijanja požara bilo preko 800 kg baruta. Zahvaljujući brzo organizovanom gašenju nije došlo do paljenja baruta i eksplozije. Iste godine 7. novembra ministar unutrašnjih dela Đorđe Protić donosi Uredbu o gašenju požara koja je nalagala da se u naseljenim mestima obezbede dovoljne količine vode za gašenje požara i definisala je zaduženja prilikom gašenja požara kao i obavezu nabavljanja opreme. Trgovcima je nalogano da se u prodavnicama moraju pravilno sažidati dimnjaci od opeke (kuće su uglavnom zidane od pruća i blata sa drvenom konstrukcijom). Takođe su postojale i kaznene odredbe za nesprovođenje propisanih mera, kao i za lica koja koriste pometnju izazvanu požarom za krađu.

1 Uvod

U narednih stotina godina država je pretrpela mnoge izmene, ali su poslovi zaštite od požara ostajali vezani za ministarstvo unutrašnjih poslova. Od 1918. Srbija je bila deo veće države koja je bila podeljena posle 1945. godine na federalne jedinice. U njoj je zaštita od požara bila organizovana Osnovnim zakonom o zaštiti od požara (Službeni list FNRJ 18/56). Podzakonski akti su donošeni na nivou federacije. Najvažniji od njih su u tekstu koji sledi označeni sa: E14, E15, L4, L6 i L21.

1970. godine donet je Opšti zakon o zaštiti od požara (Službeni list SFRJ 25/70), kojim je povučen prethodni Osnovni zakon. Novi propis je bio privremenog karaktera. On je nalogao svim federalnim jedinicama da donesu svoje zakone o zaštiti od požara do 31. decembra 1970, pri čemu promet eksplozivnih materijala ostao u nadležnosti federacije. Donošenje podzakonskih akata je bilo uglavnom u nadležnosti federacije i povereno je Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju. U tom periodu u Srbiji je doneto samo 6 podzakonskih akata koji su bili nezavisni od drugih federalnih jedinica i označena su sa: V1, G5, G6, L15 i L18.

Iz prethodno navedenog, jasno je da je sistem zakonske regulative u oblasti zaštite od požara morao da bude prilično neuređen jer su federalne jedinice imale svoje zakone o zaštiti od požara, međutim podzakonski akti i tehnički standardi bili su im uglavnom zajednički. Sa raspadom prethodnih federalnih država u čijem sastavu je bila Republika Srbija koja je nasleđivala i zajedničke protivpožarne propise dodatno je usložnilo već prilično komplikovanu situaciju.

Poslednjih godina, počevši od donošenja aktuelnog Zakona o zaštiti od požara 2009. godine počelo je sređivanje situacije u ovoj oblasti. U poslednjih 5 godina je doneto više novih propisa koji prate svetske trendove u zaštiti od požara.

Inženjeri, čak i oni koji nisu specijalizovani za zaštitu od požara, se u okviru svoje delatnosti u različitim ulogama sreću sa propisima iz oblasti zaštite od požara, na primer: prilikom projektovanja, tehničke kontrole projektne dokumentacije, izvođenja, nadzora nad izvođenjem, tehničkog prijema objekta, održavanja instalacija i dr. U ovom radu izložen je pregled propisa iz oblasti zaštite od požara i predstavljena je jedna njihova klasifikacija, koja bi trebalo da olakša čitaocu snalaženje u materiji. Dat je i skraćeni pregled povučenih propisa; obuhvaćeni su zakoni, uredbe, naredbe, pravilnici i odluke dok će specifični tehnički standardi biti obrađeni u narednim brojevima časopisa.

2 Propisi kojima je uređena zaštita od požara

Propisi kojima je uređena zaštita od požara mogu se podeliti na:

1. propise iz oblasti zaštite od požara i eksplozija i
2. propise koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara.

Zaštita od požara, u Republici Srbiji, je uređena Zakonom o zaštiti od požara (Službeni glasnik Republike Srbije broj 111/09, 20/15 i 87/18), kao i nekim drugim zakonima čiji pregled dajemo u Tabelama 1 i 2, većim brojem podzakonskih akata (pravilnici, uredbe i naredbe) i tehničkim propisima (tehnički standardi i tehničke preporuke). Za mesto objavljivanja biće korišćene sledeće skraćenice:

FNRJ - Službeni list Federativne Narodne Republike Jugoslavije;
SFRJ - Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije;

SRS - Službeni glasnik Socijalističke Republike Srbije;

SRJ - Službeni list Savezne Republike Jugoslavije;

SCG - Službeni list Srbije i Crne Gore;

RS - Službeni glasnik Republike Srbije;

SLGBG - Službeni list grada Beograda

2.1. Zakoni iz oblasti zaštite od požara i eksplozija

Tabela 1. Zakoni iz oblasti zaštite od požara i eksplozija

A1	Zakon o zaštiti od požara	RS 111/09, 20/15 i 87/18
A2	Zakon o zapaljivim i gorivim tečnostima i zapaljivim gasovima	RS 54/2015
A3	Zakon o prometu eksplozivnih materija	SFRJ 30/85, 53/91 SRJ 24/94, 28/96, 68/02; RS 101/2005
A4	Zakon o eksplozivnim materijama, zapaljivim tečnostima i gasovima*	SRS 44/77, 45/85, 18/89; RS 53/93, 67/93, 48/94, 101/05
A5	Zakon o dobrovoljnom vatrogastvu	RS br. 87/18

*donošenjem zakona A2 prestali su da važe članovi koji se odnose na zapaljive tečnosti i zapaljive gasove

2.2. Zakoni koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara

Zakoni koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara su navedeni u Tabeli 2.

Tabela 2. Zakoni koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara.

B1	Zakon o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama	RS 87/2018
B2	Zakon o planiranju i izgradnji	RS 72/09, 81/09, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13, 50/13, 98/13, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, i 52/21
B3	Zakon o transportu opasne robe	RS 104/16, 83/2018, 95/2018 i 10/2019
B4	Zakon o hemikalijama	RS 36/09, 88/10, 92/11, 93/12 i 25/15

2.3. Podzakonski akti koji uređuju zaštitu od požara i eksplozija

Podzakonski akti koji uređuju zaštitu od požara i eksplozija definišu:

1. način osposobljavanja fizičkih lica i uslove koje pravna lica moraju da ispune,
2. obavljanje različitih delatnosti iz oblasti zaštite od požara,
3. razvrstavanje objekata, delatnosti i zemljišta, organizovanje zaštite od požara i način nadzora nad sprovođenjem mera zaštite od požara,
4. karakteristike opreme i obavezu primene tehničkih standarda,
5. protivpožarne sisteme i instalacije,
6. skladištenje zapaljivih i eksplozivnih materija i postupke sa njima,
7. zaštitu objekata.

U narednim Tabelama dajemo pregled podzakonskih akata posvećenih zaštiti od požara, razvrstanih u skladu sa izloženom klasifikacijom. Napominjemo da klasifikacija koju smo izložili u prethodnom tekstu nije jedina moguća, ko i da postoje propisi koji se mogu razvrstati u više kategorija.

Tabela 3. Podzakonski akti koji definišu način osposobljavanja fizičkih lica i uslove koje pravna lica moraju da ispune za obavljanje različitih delatnosti iz oblasti zaštite od požara

V1	Pravilnik o minimumu sadržine opšteg dela programa obuke radnika iz oblasti zaštite od požara	SRS 40/90
V2	Pravilnik o posebnoj obuci i polaganju stručnog ispita iz oblasti zaštite od požara	RS92/10, 11/11, RS 16/18
V3	Pravilnik o polaganju stručnog ispita i uslovima za dobijanje licence i ovlašćenja za izradu glavnog projekta zaštite od požara i posebnih sistema i mera zaštite od požara	RS 21/12, RS 87/13
V4	Pravilnik o uslovima i načinu oduzimanja ovlašćenja i licenci izdatih za izradu glavnog projekta zaštite od požara i za projektovanje i izvođenje posebnih sistema i mera zaštite od požara	RS 4/16
V5	Pravilnik o uslovima koja moraju ispunjavati pravna lica registrovana za izvođenje posebne obuke za lica koja rade na poslovima zaštite od požara	RS 92/10, RS 86/11
V6	Pravilnik o posebnim uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica koja dobijaju ovlašćenje za obavljanje poslova kontrolisanja instalacija i uređaja za gašenje požara i instalacija posebnih sistema	RS 52/15, RS 59/16
V7	Pravilnik o bližim uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica za obavljanje poslova organizovanja zaštite od požara u subjektima prve, druge i treće kategorije ugroženosti od požara	RS 6/21

Tabela 4. Podzakonski akti koji definišu razvrstavanje objekata, delatnosti i zemljišta, organizovanje zaštite od požara i način nadzora nad sprovođenjem mera zaštite od požara

G1	Uredba o razvrstavanju objekata, delatnosti i zemljišta u kategorije ugroženosti od požara	RS 76/10
G2	Pravilnik o organizovanju zaštite od požara prema kategoriji ugroženosti od požara	RS 6/21
G3	Pravilnik o načinu izrade i sadržaju Plana zaštite od požara autonomne pokrajine, jedinice lokalne samouprave i subjekata razvrstanih u prvu i drugu kategoriju ugroženosti od požara	RS 73/10
G4	Pravilnik o vatrogasno-spasilačkom obezbeđenju i vatrogasno-spasilačkoj službi na aerodromu i letištu	SRJ 30/02
G5	Pravilnik o posebnim merama zaštite od požara u poljoprivredi	SRS 27/84
G6	Uredba o merama zaštite od požara pri izvođenju radova zavarivanja, rezanja i lemljenja	SRS 50/79
G7	Pravilnik o profesionalnim vatrogasnim jedinicama lokalne samouprave	RS 18/12
G8	Pravilnik o uslovima u pogledu materijalno-tehničke i kadrovske opremljenosti dobrovoljnih vatrogasnih jedinica	RS 90/19
G9	Pravilnik o periodičnim pregledima subjekata u prvoj i drugoj kategoriji ugroženosti od požara	RS 87/12
G10	Pravilnik o sadržaju evidencije, načinu njihovog vođenja i periodičnosti pregleda pravnih lica svih kategorija ugroženosti od požara	RS 87/12

Tabela 5. Podzakonski akti koji definišu karakteristike opreme i obavezu primene tehničkih standarda

D1	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za ručne i prevozne aparate za gašenje požara	RS 74/09
D2	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za šlemove za vatrogasce	RS 74/09
D3	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vatrogasnu opremu	RS 74/09
D4	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vozila za gašenje i zaštitu od požara	RS 74/09
D5	Naredba o obaveznom atestiranju ručnih i prevoznih aparata za gašenje požara	SFRJ 16/83
D6	Naredba o određivanju aparata za gašenje požara koji se mogu stavljati u promet ako su snabdeveni garatnim listom i tehničkim upustvom o najmanjem trajanju garantnog roka, obezbeđenog servisiranja za te aparate	SFRJ 35/83
D7	Pravilnik o Jugoslovenskim standardima za protiveksplozijsku zaštitu	SFRJ 18/81, 62/91, 10/92
D8	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za materijale i robu prema ponašanju u požaru	RS 74/09
D9	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za nomenklaturu područja zaštite od požara i ispitivanje materijala i konstrukcija prema požaru	RS 74/09
D10	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za utvrđivanje požarnog opterećenja i stepena otpornosti prema požaru	RS 74/09

Tabela 6. Podzakonski akti koji definišu protivpožarne sisteme i instalacije

Đ1	Pravilnik o tehničkim normativima za instalacije hidrantske mreže za gašenje požara	RS 3/18
Đ2	Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za dojavu požara	SRJ 87/93
Đ3	Pravilnik o tehničkim normativima za izradu tehničke dokumentacije kojom moraju da budu snabdeveni sistemi, oprema i uređaji za otkrivanje požara i alarmiranje	SRJ 30/95
Đ4	Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne uređaje za gašenje požara ugljendioksidom	SFRJ 4/83 i 31/89
Đ5	Pravilnik o tehničkim zahtevima za sisteme za gašenje požara pirotehnički generisanim aerosolom	SRJ 58/99
Đ6	Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za odvođenje dima i toplote nastalih u požaru	SFRJ 45/83
Đ7	Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za automatsko zatvaranje vrata ili klapni otpornih prema požaru	SFRJ 35/80
Đ8	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu objekata od atmosferskog pražnjenja	SRJ 11/96
Đ9	Pravilnik o tehničkim normativima za stabilne instalacije za detekciju eksplozivnih gasova i para	SRJ 24/93

Tabela 7. Podzakonski akti koji definišu skladištenje zapaljivih i eksplozivnih materija i postupke sa njima

E1	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija	SFRJ 24/87
E2	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija postrojenja za tečni naftni gas i o uskladištavanju i pretakanju tečnog naftnog gasa	RS 77/21

Tabela 7. Nastavak

E3	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija postrojenja i objekata za zapaljive i gorive tečnosti i o uskladištavanju i pretakanju zapaljivih i gorivih tečnosti	RS 114/2017
E4	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara i eksplozije pri čišćenju sudova za zapaljive tečnosti	SFRJ 44/83 i 60/86
E5	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija stanica za snabdevanje gorivom prevoznih sredstava u drumskom saobraćaju, manjih plovila, manjih privrednih i sportskih vazduhoplova	RS 54/17, 34/19 i 92/21
E6	Pravilnik o tehničkim normativima za projektovanje, građenje, pogon i održavanje gasnih kotlarnica	SFRJ 10/90 i 52/90
E7	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija pri skladištenju i držanju ulja za loženje i gasnih ulja	RS 102/20, 122/20, i 90/21
E8	Pravilnik o tehničkim normativima za unutrašnje gasne instalacije	SRJ 20/92
E9	Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje u kojima se nanose i suše premazna sredstva	SFRJ 57/85
E10	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija objekata maloprodaje boca sa tečnim naftnim gasom	RS 75/19, 85/2021
E11	Pravilnik o tehničkim uslovima za nesmetanu i bezbednu distribuciju prirodnog gasa gasovodima pritiska do 16 bar	RS 86/15
E12	Uredba o tehničkim zahtevima o bezbednosti od požara i eksplozija stanica za snabdevanje brodova i tehničkih plovnih objekata tečnim gorivom	RS 115/13
E13	Pravilnik o uslovima za nesmetan i bezbedan transport prirodnog gasa gasovodima pritiska većeg od 16 bar	RS 37/2013 i 87/2015
E14	Pravilnik o uskladištenju i čuvanju kalcijum - karbida i manipulisanju kalcijum - karbidom	FNRJ 9/62 i SFRJ 25/69
E15	Pravilnik o zaštiti na radu i o tehničkim merama za razvijanje acetilena i acetilenske stanice	SFRJ 6/67, 29/67 i 27/69
E16	Naredba o zabrani upotrebe motornih benzina za odmaščivanje, pranje ili čišćenje metalnih delova i predmeta od drugog materijala	SFRJ 23/67
E17	Pravilnik o tehničkim normativima za radove pri čišćenju i odmaščivanju opreme za kiseonik	SFRJ 74/90
E18	Propisi o tehničkim merama za izgradnju, pogon i održavanje električnih generatora i sinhronih kompenzatora hlađenih vodonikom	SFRJ 13/69

Tabela 8. Podzakonski akti koji definišu zaštitu objekata

Ž1	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu visokih objekata od požara	RS 80/15, 67/17, 103/18
Ž2	Pravilnik o tehničkim zahtevima za zaštitu garaža za putničke automobile od požara i eksplozija.	SCG 31/05
Ž3	Pravilnik o tehničkim normativima za pristupne puteve, i uređene platee za vatrogasna vozila u blizini objekta povećanog rizika od požara	SRJ 8/95
Ž4	Pravilnik o tehničkim normativima za sisteme za ventilaciju i klimatizaciju	SFRJ 38/89, RS 118/14
Ž5	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu elektroenergetskih postrojenja i uređaja od požara	SFRJ 74/90
Ž6	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu ugostiteljskih objekata od požara	RS 20/19

Tabela 8. Nastavak

Ž7	Pravilnik o tehničkim zahtevima bezbednosti od požara spoljnih zidova zgrada	RS 59/16 36/17, 6/19
Ž8	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu industrijskih objekata od požara	RS 1/18
Ž9	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od požara stambenih i poslovnih objekata i objekata javne namene	RS 22/19

2.4. Podzakonski akti koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara

Podzakonski akti koji sadrže odredbe koje uređuju zaštitu od požara mogu se razvrstati na sledeći način:

1. podzakonski akti iz oblasti vanrednih situacija,
 2. podzakonski akti iz oblasti elektrotehnike,
 3. podzakonski akti iz oblasti građevinarstva i rudarstva,
 4. ostali podzakonski akti i propisi lokalnih samouprava.
- Njihov pregled dajemo u narednim tabelama.

Tabela 9. Podzakonski akti iz oblasti vanrednih situacija

Z1	Uredba o obavezanim sredstvima i opremi za ličnu, uzajamnu i kolektivnu zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih nesreća	RS 3/11, 37/15
Z2	Uredba o sastavu i načinu rada štabova za vanredne situacije	RS 98/10
Z3	Pravilnik o merama zaštite od elementarnih i drugih većih nepogoda koje mora da sadrži tehnička dokumentacija za izgradnju investicionih objekata	SRS 34/78

Tabela 10. Podzakonski akti iz oblasti elektrotehnike

I1	Pravilnik o tehničkim normativima za električne instalacije niskog napona	SFRJ 53/88, 54/88; SRJ 28/95
I2	Pravilnik o tehničkim normativima za pogon i održavanje elektroenergetskih postrojenja i vodova	SRJ 41/93
I3	Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1kV do 400kV	SFRJ 65/88, SRJ 18/92
I4	Pravilnik o tehničkim normativima za izgradnju niskonaponskih nadzemnih vodova	SRJ 6/92
I5	Pravilnik o tehničkim normativima za elektroenergetska postrojenja nazivnog napona iznad 1000 V	SFRJ 4/74, 13/78, SRJ 61/95
I6	Pravilnik o tehničkim normativima za uzemljenja elektroenergetskih postrojenja nazivnog napona iznad 1000 V	SRJ 61/95
I7	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu elektroenergetskih postrojenja od prenapona	SFRJ 7/71
I8	Pravilnik o tehničkim normativima i uslovima za projektovanje i izvođenje električnih postrojenja u prostorijama u kojima se radi sa eksplozivima	SFRJ 17/74

Tabela 11. Podzakonski akti iz oblasti građevinarstva i rudarstva

J1	Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade i načinu vršenja kontrole tehničke dokumentacije prema klasi i nameni objekata	RS 73/19
J2	Pravilnik o uslovima i normativima za projektovanje stambenih zgrada i stanova	RS 58/12, 74/15 i 82/15

Tabela 11. Nastavak

J3	Pravilnik o sadržini i načinu vršenja tehničkog pregleda objekta, sastavu komisije, sadržini predloga komisije o utvrđivanju podobnosti objekta za upotrebu, osmatranju tla i objekta u toku građenja i upotrebe i minimalnim garantnim rokovima za pojedine vrste objekata	RS 27/15, 29/16 i 78/19
J4	Pravilnik o o tehničkim normativima pri istraživanju i eksploataciji nafte, zemnih gasova i slojnih voda	SFRJ 43/79, 41/81 i 15/82
J5	Pravilnik o sprovođenju objedinjene procedure elektronskim putem	RS 68/19
J6	Pravilnik o posebnoj vrsti objekata i posebnoj vrsti radova za koje nije potrebno pribavljati akt nadležnog organa, kao i vrsti objekata koji se grade, odnosno vrsti radova koji se izvode, na osnovu rešenja o odobrenju za izvođenje radova, kao i obimu i sadržaju i kontroli tehničke dokumentacije koja se prilaže uz zahtev i postupku koji nadležni organ sprovodi	RS 102/20
J7	Pravilnik za građevinske konstrukcije	RS 89/19, 52/20 i 122/20
J8	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za eksplozive i inicijalna sredstva u rudarstvu	RS 50/09
J9	Pravilnik o načinu iskazivanja performansi građevinskih proizvoda i elemenata zgrade u vezi sa bitnim karakteristikama – reakcija na požar, otpornost na požar i ponašanje pri spoljašnjem požaru	RS 21/22

Tabela 12. Podzakonski akti iz oblasti bezbednost i zdravlje na radu

K1	Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad usled rizika od eksplozivnih atmosfera	RS 101/12 i 12/13
K2	Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu	RS 21/09, 1/19
K3	Pravilnik o opštim merama zaštite na radu od opasnog dejstva električne struje u objektima namenjenim za rad, radnim prostorijama i na radilištima	RS 21/89
K4	Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri korišćenju opreme za rad	RS 23/2009, 123/2012, 102/2015, 101/2018 i 130/2021
K5	Uredba o bezbednosti i zdravlju na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima	RS 14/2009, 95/2010 i 98/2018

Tabela 13. Ostali podzakonski akti i propisi lokalnih samouprava

L1	Pravilnik o zaštiti na radu pri izradi eksploziva i baruta i manipulisanju eksplozivima i barutima	SFRJ 55/69
L2	Pravilnik o tehničkim normativima za pekare	SRJ 13/92
L3	Pravilnik o tehničkim normativima za preradu žita u mlinске proizvode	SRJ 13/92
L4	Pravilnik o tehničkim normativima za rukovanje i skladištenje đubriva u čvrstom stanju koja sadrže amonijum-nitrat	SFRJ 55/91
L5	Odluka o uslovima i tehničkim normativima za projektovanje stambenih zgrada i stanova	SLGBG 32/V/83 i V/88
L6	Uredba o pokretnoj opremi pod pritiskom	RS 120/17
L7	Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad usled rizika od eksplozivnih atmosfera	RS 101/12 i 12/13
L8	Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu	RS 21/09, 1/19

2.5 Povučeni i neusvojeni propisi

Pregled povučenih propisa dajemo u narednoj tabeli. Mnogi od njih se još primenjuju na objekte koji su izgrađeni u vreme njihove važnosti, a u međuvremenu nisu dograđivani ili rekonstruisani.

Tabela 14. Povučeni propisi iz oblasti zaštite od požara

LJ1	Zakon o zaštiti od požara	SRS 37/88; RS 53/93, 67/93, 48/94 i 101/2005.
LJ2	Pravilnik o tehničkim normativima za spoljnu i unutrašnju hidrantsku mrežu za gašenje požara	SFRJ 44/1983
LJ3	Pravilnik o tehničkim normativima za hidrantsku mrežu za gašenje požara	SFRJ 30/1991
LJ4	Pravilnik o smeštaju i držanju ulja za loženje	SFRJ 45/1967
LJ5	Pravilnik o izgradnji postrojenja za zapaljive tečnosti i o uskladištavanju i pretakanju zapaljivih tečnosti	SFRJ 20/1971 i 23/1971
LJ6	Pravilnik o upotrebi tečnih gasova u domaćinstvima i ugostiteljskim, zanatskim i trgovinskim radnjama	FNJR 34/62
LJ7	Pravilnik o izgradnji postrojenja za tečni naftni gas i o uskladištavanju i pretakanju tečnog naftnog gasa	SFRJ 24/1971, 26/1971 i 24/2012
LJ8	Pravilnik o uslovima za bavljenje poslovima unapređenja zaštite od požara	SRS 26/85
LJ9	Pravilnik o izgradnji stanica za snabdevanje gorivom motornih vozila i o uskladištavanju i pretakanju goriva	SFRJ 27/71, 29/71, RS 108/13
LJ10	Pravilnik o tehničkim propisima za izradu i upotrebu pokretnih zatvorenih sudova za komprimirane, tečne i pod pritiskom rastvorene gasove	FNJR 6/57, 3/58, SFRJ 35/72
LJ11	Pravilnik o tehničkim normativima za pokretne zatvorene sudove za komprimirane tečne i pod pritiskom rastvorene gasove	SFRJ 25/90 9/86, SRJ 21/94 56/95
LJ12	Pravilnik o pokretnoj opremi pod pritiskom	RS 30/14
LJ13	Pravilnik o stručnom ispitu radnika koji rade na poslovima zaštite od požara	SRS 48/84
LJ14	Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu od statičkog elektriciteta	SFRJ 62/73
LJ15	Uredba o osnovama, merilima i uslovima za razvrstavanje organizacija i organa u odgovarajuće kategorije ugroženosti od požara	SRS 58/89 i 4/90
LJ16	Pravilnik o tehničkim uslovima i normativima za bezbedan transport tečnih i gasovitih ugljovodonika magistralnim naftovodima i gasovodima i naftovodima i gasovodima za međunarodni transport	SFRJ 26/85
LJ17	Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade i način vršenja kontrole tehničke dokumentacije prema klasi i nameni objekata	RS 23/15, 77/15; 58/16; 96/16; 67/17
LJ18	Pravilnik o tehničkim i drugim zahtevima za vozila za spasavanje sa visina	RS 74/09
LJ19	Pravilnik o tehničkim normativima za bezbednost od požara i eksplozija objekata maloprodaje boca sa tečnim naftnim gasom	RS 6/16
LJ20	Pravilnik o organizovanju zaštite od požara prema kategoriji ugroženosti od požara	RS 92/12
LJ21	Pravilnik o tehničkim propisima o gromobranima	SFRJ 13/68
LJ22	Pravilnik o tehničkim normativima za skladišta zapaljivih i opasnih materija	SFRJ 14/80 i 9/81

Tabela 14. Nastavak

LJ23	Pravilnik o tehničkim normativima za uređaje za laki-ranje prskanjem ili potapanjem i za uređaje za sušenje	SFRJ 12/79 i 69/80
LJ24	Odluka o uslovima i tehničkim normativima za projektovanje stambenih zgrada i stanova	SLGBG 12/73 i 14/73
LJ25	Pravilnik o obaveznom atestiranju elemenata tipskih građevinskih konstrukcija na otpornost prema požaru i o uslovima koje moraju ispunjavati organizacije udruženog rada ovlašćene za atestiranje tih proizvoda	SFRJ 24/90

3. Primeri

Kada se oblasti primene dva propisa preklapaju onda se primenjuje onaj koji postavlja strože zahteve.

Primer: Prema pravilniku Ž2 obaveza izvođenja stabilnog sistema za automatsko gašenje požara je definisana za podzemne garaže površine veće od 400 m². Međutim u Beogradu je na snazi odluka L5 prema kojoj se za sve podzemne garaže površine veće od 200 m², koje imaju više podzemnih etaža, mora projektovati stabilni sistema za automatsko gašenje požara. U konkretnom slučaju prilikom projektovanja garaža, na teritoriji grada Beograda, koje imaju više podzemnih etaža i površinu veću od 200 m², mora se predvideti stabilni sistem za automatsko gašenje požara.

Kada dva propisa uređuju istu oblast onda poseban propis ima prednost primene nad opštim propisom (na latinskom: *lex specialis derogat legi generali*).

Primer: U našoj državi se stepen otpornosti prema požaru (SOP) se određuje prema standardu SRPS U.J1. 240:1995 (voditi računa da je citirani standard zamenio raniji standard SRPS U.J1. 240:1981, i da između ta dva standarda postoje značajne razlike), koji je obavezan za primenu prema Pravilniku o tehničkim i drugim zahtevima za utvrđivanje požarnog opterećenja i stepena otpornosti prema požaru (Službeni glasnik Republike Srbije broj 74/2009) – D10, osim ako nekim posebnim propisom nije drugačije naloženo. Od posebnih propisa Pravilnik o tehničkim normativima za instalacije hidrantske mreže za gašenje požara (Službeni glasnik Republike Srbije broj 3/2018) – Đ1, Pravilnik o tehničkim zahtevima za zaštitu garaža za putničke automobile od požara i eksplozija (Službeni list Srbije i Crne Gore 31/2005) – Ž2 i Pravilnik o tehničkim normativima za zaštitu skladišta od požara i eksplozija (Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 24/1987) – E1, takođe nalažu obaveznu primenu citiranog standarda. Prema citiranom standardu objekat ili deo objekta može imati sledeće stepene otpornosti prema požaru: I stepen – neznatna otpornost (bez otpornosti) – NO, II stepen – mala otpornost – MO, III stepen – srednja otpornost – SO, IV stepen – veća otpornost – VO, V stepen – velika otpornost – WO.

Tabela 15. Definicije stepena otpornosti prema požaru prema SRPS U.J1. 240:1995

Vrsta konstrukcije	Metoda ispitivanja SRPS	Položaj	Stepen otpornosti prema požaru SOP Elementa konstrukcije zgrade u satima				
			I (NO) neznatna	II (MO) mala	III (SO) srednja	IV (VO) veća	V (WO) velika
1	2	3	4	5	6	7	8
Nosivi zid	U.J1.090	Unutar požarnih sektora	¼	½	1	1,5	2
Stub	U.J1.100		¼	½	1	1,5	2
Greda	U.J1.114		-	¼	½	1	1,5
Međuspratna konstrukcija	U.J1.110		-	¼	½	1	1,5
Nenosivi zid	U.J1.090		-	¼	½	½	1
Krovnna konstrukcija	-		-	¼	½	½	1
Zid	U.J1.092		Na granici požarnih sektora	¼	1	1 ½	2
Međuspratna konstrukcija	U.J1.110	¼		½	1	1,5	2
Vrata i klapne do 3.6 m ²	U.J1.160	¼		¼	½	1	1,5
Vrata veća od 3.6 m ²	U.J1.160	¼		½	1	1,5	2
Konstrukcija evakuacionog puta	-	Negorivi materijali		½	½	1	1,5
Fasadni zid	U.J1.092	Spoljna konstrukcija	-	½	½	1	1
Krovni pokrivač	U.J1.140		-	¼	½	¾	1

Tabela 16. Definicije stepena otpornosti prema požaru prema Ž9.

Vrsta konstrukcije	Položaj	Stepen otpornosti prema požaru SOP Elementa konstrukcije zgrade u satima				
		I (NO) neznatna	II (MO) mala	III (SO) srednja	IV (VO) veća	V (WO) velika
1	2	3	4	5	6	7
Nosivi zid	Unutar požarnih sektora	¼	½	1	1,5	2
Stub		¼	½	1	1,5	2
Greda		-	¼	½	1	1,5
Međuspratna konstrukcija		-	¼	½	1	1,5
Nenosivi zid		-	¼	½	½	1
Krovnna konstrukcija		-	¼	½	1*	1
Zid		¼	1	1 ½	2	2*
Međuspratna konstrukcija	¼	½	1	1,5	2	
Vrata i klapne do 3.6 m ²	Na granici požarnih sektora	¼	¼	½	1	1,5
Vrata veća od 3.6 m ²		¼	½	1	1,5	2
Konstrukcija evakuacionog puta		¼*	½	½	1	1,5
Fasadni zid	Spoljna konstrukcija	¼*	½	½	1	1
Krovni pokrivač		-	½*	½	¾	1

* označava vrednosti koje se razlikuju od vrednosti datih u standardu SRPS U.J1. 240:1995.

Međutim, za stambene, poslovne objekte i objekte javne namene obavezna je primena Pravilnika o tehničkim normativima

za zaštitu od požara stambenih i poslovnih objekata i objekata javne namene (Službeni glasnik RS 22/19) – Ž9 u kome se SOP definiše prema sledećoj tabeli.

Ako je podzemna garaža izvedena u javnom objektu onda se na nju primenjuje Ž2 a ne Ž9 pa je na evakuacionom putu neophodna otpornost zida od 3 sata (Tabela 15) a ne 2 (Tabela 16).

Literatura

- [1] Erić, M., *Protivpožarna i preventivno tehnička zaštita*, Jel&Mil, Čačak, 2003.
- [2] Isailović, M., *Tehnički propisi o zaštiti od požara i eksplozija*, SMEIT, Beograd 1996.
- [3] Kadić, M., D. Sekulović, *Zaštita od požara i eksplozija*, Knjiga 1, Nova Prosveta, Beograd, 2004.
- [4] Kadić, M., D. Sekulović, *Zaštita od požara i eksplozija*, Knjiga 2, Nova Prosveta, Beograd, 2004.

Autori

Ivan ARANĐELOVIĆ
Univerzitet u Beogradu Mašinski fakultet
iarandjelovic@mas.bg.ac.rs

Radenko RAJIĆ
Akademija tehničkih strukovnih studija Beograd
Odsek za saobraćaj, mašinstvo i inženjerstvo zaštite,
Zemun, rrajic@tehtikum.edu.rs

Nikola TANASIĆ
Akademija tehničkih strukovnih studija Beograd
Odsek za saobraćaj, mašinstvo i inženjerstvo zaštite,
Zemun, ntanasic@tehtikum.edu.rs